

יום-יום אני מחכה למכתב,
מחכה ומחכה, ולשוא.
כלם על סביבי
מקבלים מכתבים,
רק לא אני.
שאלתי את פי הדגור:
יש מכתב בשבילי?
ענה ואמר:
- אין עדין,
אך בודאי תקבלי.
ובינתיים
אל תהיי מצטערת,
שם כבר כותבים לך,
כותבים לך אגרת.

שם. איפה זה שם?
מעבר לים?
ואולי מקרוב,
מאשדות-יעקב
או גבעתיים
מחיפה
או ירושלים,
ואולי בכנרת
כותבים לי אגרת?

כותבים לי, כותבים לי,
כותבים את רבה,
ואלי המכתב
עדין לא בא.

הוא בא – הידר, הידר!
ילקוט גדול בצד
ובילקוט לו – אוצרות
בולים מכל הארצות.
ידו פתוחה לפל;
על כל אחד יחמל:
מכתב לסב, מכתב לדוד;
לכל אשר בולים יחמד.
הה, דוד-של-מכתבים,
חלק גם לי בולים,
בתי, כי עד עכשו
עוד לא קבלתי שום מכתב!

ענה הדוד אזי:
לי מכתבים בלי די,
אף הם שלוחים, ילדי הטוב,
רק ליודע קרא וכתב!

מתוך דגי זהב

כתבה: רבקה דוידית
ציורים: מיכל אפרת
הקיבוץ המאוחד 1960

מתוך שיר ידעתי

כתבה: פניה ברגשטיין
ציורים: צילה בינדר
הקיבוץ המאוחד 1953

בא הדגור
בשק נבר
ואמר:
"מצטער,
היום בשבילכם
שום דבר.
לא מכתב
לא גלויה
לא מברק
לא חבילה
ואין גם שום
מכתב רשום."
עוד יום עבר
הנה הוא כבר
הדגור.
בשק נבר
ואמר:
"בשביל אמא אגרת
מקבוצת כנרת,
לאבא גלויה
מאנגליה
ומכתב מספרד
לאחותך אפרת."
ולפני שנפרד
אמר הדגור:
"מצטער,
היום בשבילכם
שום דבר.
לא מכתב
לא גלויה
לא מברק
לא חבילה
ואין גם שום
מכתב רשום."

מוזר, איזה בלבול,
מי בכלל רוצה מכתב,
אני צריך...
רק את הבול.

מתוך לגעת כמעט בתקרה

כתבה: מרים אלון
ציירה" אלישבע געש
כתר 1984

בעידן התקשורת הדיגיטלית, המילים "מכתב", "גלויה" ו"מברק" הולכות ודהות, הולכות ומאבדות את מקומן ואת חשיבותן במציאות החיים ובלקסיקון. שלושת השירים שלהלן פורסמו בתוך שלושים שנה במחצית השנייה של המאה הקודמת: הוותיק שבהם נכתב בימים שבהם המכתב היה אמצעי התקשורת היחיד כמעט בארץ, כשברוב המוחלט של הבתים בישראל הצעירה לא היה מכשיר טלפון. בשלושת השירים מופיע הדור, שלביקוריו היומיים הייתה נגיעה גם לחיי הילדים.

הדוברת בשירה של פניה ברגשטיין (1908-1950) היא רק ילדה, אין לה מכרים או עסקים במקומות רחוקים, אך היא רוצה להיות ככל האדם: "פֶלֶם עַל סְבִיבִי / מְקַבְּלִים מְכַתְּבִים, / רַק לֹא אֲנִי". מכתב שיגיע ממרחקים יביא עמו חדשות, יפרוץ את גבולות ילדותה, יוסיף לה חשיבות, ובהתחשב במגבלות האידיאולוגיות של הקיבוץ - יעניק לה את החוויה האסורה של רכוש פרטי. היא אינה מעלה בדעתה מי עשוי לכתוב במיוחד לה, ושמות המקומות הרחוקים שהיא מכירה מגלמים את הסיכוי. "בְּוֵדַי תְּקַבְּלִי, [...] שָׁם כְּכֹר כּוֹתְבִים לָךְ", מנחם אותה הדוור כדרכם של מבוגרים. אכזבתה של הדוברת מדברי הדוור מהדהדת במילותיה שלה: "כּוֹתְבִים לִי, כּוֹתְבִים לִי, / כּוֹתְבִים עֵת רַבָּה, / וְאֵלֵי הַמְּכַתֵּב / עֵדִין לֹא בָּא". גם הדובר של רבקה דוידית (1908-1970) מצפה בקוצר רוח לדוור: "בְּתִי, כִּי עַד עֶכְשָׁו / עוֹד לֹא קִבְּלִתִּי שׁוֹם מְכַתֵּב!" אבל המכתבים אינם מעניינים אותו; אל הבולים הוא לוטש עין – "וּבִיִּלְקוּט לּוֹ – אוֹצְרוֹת / בּוֹלִים מְכַל הָאֲרָצוֹת". הדובר מנסה להסוות את השקפתו שיש טעם במכתבים רק בזכות הבולים שעליהם, אבל הדוור, הרגיש לכבוד עיסוקו, מזכה את הילד במענה לשון עוקצני: "לִי מְכַתְּבִים כְּלִי דִי, / אֶךְ הֵם שְׁלוּחִים, יְלָדֵי הַטּוֹב, / רַק לִיּוֹדֵעַ קָרָא וּכְתַב!".

הדוור של מרים אלון (1938-2011) הוא הפחות אישי והפחות חביב מבין השלושה; אמנם מכיר את לקוחותיו אבל אופן עבודתו מוכני וכמוהו הטקסט הקבוע המתאר את מכולתו: "לֹא מְכַתֵּב / לֹא גְלוּיָה / לֹא מְבָרֵק / לֹא תְּבִילָה / וְאֵין גַּם שׁוֹם / מְכַתֵּב רְשׁוּם". הדובר, התמה על הפזמון החוזר המיותר, אינו מבחין בצורך של הדוור לזכות בתשומת לב ומצהיר בגלוי על עמדתו: "... / מִי בְּכָלֵל רוֹצֵה מְכַתֵּב, / אֲנִי צָרִיךְ... / רַק אֶת הַבּוֹל".

נירה לוי